

○ "Aydın yol" qəzeti "Yazı masası" adlı yeni rubrikaya başlayır. Bu rubrikada dünyasını dəyişən və hazırda aramızda olan yazıçı, şairlərin, elm və mədəniyyət xadimlərinin iş otaqlarından, ürəklərini açdığı yazı masasından və onların taleyindən danışılacaq. Mərhum Xalq yazıçısı Sabir Əhmədlinin iş otağını ziyarət edib, onun yazı masasını xatırlamaqla bu mövzuya təməl qoyuruq. Yazıçının oğlu Etibar Əhmədov da bizə bu istiqamətdə yardımçı olur:

"Bu otaqda hər gün atamla danışırım"

- Hər gün axşam düşəndə atamın iş otağına gəlirəm. Hərdən yazı masasının arxasında, hərdən də bu divanda oturub keçmişlə salamlayıram. Atamla söhbət edirəm. Bu rəfdə atamın öz oxuduğu və yazdığı kitablardır. Onun əsərlərini oxuya-oxuya atamla dərhləşirəm. "Dünyanın arşını"ndan başlayıb "Yazılmayan yazı"ya qədər bütün yazdıqlarını ardıcılıqla oxuyuram. Elə bilirəm ki, atam mənimlə danışır, əvvəlki kimi öyüd-nəsihət verir...

Etibar müəllim söhbətin bu yerində dayanır və gözlərini bir nöqtəyə zilləyir. İndi də gün batmaq üzrədir. Daha doğrusu, Sabir Əhmədlinin oğlu Etibarla söhbətə başladığı andır. Mərhum yazıçının öz iş otağında, yazı masasının ətrafında oğlu ilə söhbət etdiyimiz zaman ikimiz də anlayırıq ki, Sabir Əhmədlinin özü də bizi dinləyir. Öz yazı masasının arxasında əyləşib qulaq asır. Etibar müəllimin sükuta dalararaq yazı masasına zillənən baxışlarını indi anlayıram. Demək, onlar hər gün elə bu cür danışirlar...

Sabir Əhmədlinin xudmani iş otağında yazı masası və onun üstündə olan kompüter, qələmqabı yazıçının ayrılmaz dostları olub. Masadan azacıq kənarında olan kitab rəfi də yazıçının köhnə sim-sarıdır. Rəfdəki bütün kitabların hamısını özü bircə-bircə ora düzür. Rəfin üstü də, içi kimi ona məxsusdur - yazıçıdan xatirə kimi qalan nərd, köhnə masaüstü saat, iki böyük xəncər və təsəbhələr rəfin üstündə "Sabir Əhmədli" guşəsi yaradıb. Yazı makinası isə boy-nubükük vəziyyətdə bir kənarında dayanıb. Etibar bəy deyir ki, bu makina ilə atası hələ sağlığında vidalaşmış bir qırağa qoymuşdu:

- Əsərlərinin 90 faizini əvvəlki evimizdəki iş otağında yazıb. Prezidentimiz sağ olsun, bu evi sonradan bizə hədiyyə etdi. Ondan sonra da bütün yazılarını indi olduğumuz otaqda, bu yazı masasının arxasında yazdı. Kompüterini ona hədiyyə etmişdilər. Yeniliklərə meyilli adam idi. Ona görə də, yazı makinasını bir kənarə qoyub kompüterlə yazmağa başladı. Sonuncu əsərini "Uyquq"u kompüterdə yazdı.

Yazı masasının çəkməcələrinə atamın çap olunmamış yazıları çoxdu. Hələ iki romanını çapa verməmişik. Bir neçə hekayə də var ki, makinada yazılıb, anam indi onların üzərində işləyir. Hələ işıq üzü görməyən bəzi yazılarını özü arxivə verdi. Bax, o şəkil var ha (yazıçının masanın yanında divara söykənmiş iri portretini göstərir - E.N.) onu da arxivə təhvil vermişdi. Nədənsə, portreti bəyənmişdi. Amma arxivdən dedilər ki, bu portret heyifdi, gəlin, aparın.

Bu otaq, bu yazı masası atam üçün həmişə məhrəm bir yer olub. Ora hər adamı buraxmırdı. Seyran Səxavətin bir sözü var.

Deyir, Sabir Əhmədliyə nə qədər yaxınlaşırdınsa, müəyyən bir hədd var idi ki, ondan o tərəfə gedə bilməzdin. İş prosesində mütləq sakitlik olmalı idi.

Sabir Əhmədlinin yazı masası

Quruyan yaz çiçəyi

"Toğana" və "Yamacda nişanə" kimi əsərlərində Sabir Əhmədlinin nə dərəcədə təbiət vurğunu olduğunu görürük. Oradakı təsvirlər sanki yazıçının təbiətin bir parçası olmaq arzusudur. Amma Etibar müəllimin danışdığı bir əhvalat bir şəxsiyyət kimi Sabir Əhmədlinin də şəxsi faciəsini özündə əks etdirir. Hər şey yenə də bu otaqda baş verir. Yazı masasının arxasındakı pəncərədən boylan yazıçının may ayının oğlan çağında çiçəkləri ilə gəl-gəl deyən ağacı, qurumuş bar adlandırması artıq hər şeyin sonu demək idi. Hər zaman insandan təbiətə qaçan və onun bir parçasına çevrilmək istəyən yazıçı bu yazı masasının arxasında ağacla birlikdə özünün də sonunu oğluna bildirmişdi:

- Atamın yazı masası arxasındakı son günləri indiki kimi yadumdadı. Onda çox ləng yazırdı. Əsasən, köhnə yazılarını sahmana sahrıdı. Əvvəllər isə bu masanın arxasında çox məhsuldar işləyirdi. Səhər tezdən və axşam yazardı. Bu otağın, bu masanın, elə bu rəfin, nə qədər desən, xatirəsi var.

Amma bu dəqiqə yada düşməyənləri daha çoxdu. Bu otaqda atamla etdiyim sən söhbəti yaxşı xatırlayıram. Mən əvvəl ayrı evdə yaşayırdım. Bir də göürdün zəng vurub deyir ki, bu gün gəlsən də. Artıq bildirdim ki, mütləq getmək lazımdır. Onun iş otağında və yazı masasının ətrafında, demək olar ki, hər mövzuda söhbətimiz olub. Amma, təbii ki, əsas sözüümüz Qarabağ probleminə olardı. Yadıma gəlir, atamla sonuncu dəfə o qədər xoş olmayan bir söhbətimiz alındı.

Çox kövrəkləşmişdi və bədbin danışdı. Özü də yaz ayları idi. Onu pəncərənin kənarına gətirdim və dedim ki, bu gözəlliyə, çiçəkləyən ağaclara bax. Dedi, sən bunları görürsən, amma mən görə bilmirəm. Bu, bizim son söhbətimiz oldu. Onda atam çiçəkləri görə bilməmişdi. Onun gözlərində yaz çiçəkləri qupquru idi...

Cəbrayıldan gələn qələm

Sabir Əhmədlinin xudmani kitabxanasına baxırıq. Klassik dünya və Azərbaycan ədəbi nümunələrindən tutmuş, müxtəlif qəzet və jurnal nüsxələrinə cən hər şey səliqə ilə düzülüb. Etibar müəllim Şah İsmayıl Xətəinin qoşma, gəraylı və qəzəllərdən ibarət kitabına baxıb maraqlı bir epizodu danışır. Deyir, atam bu kitabı vərəqləyəndə maraqlı bir misra ilə qarşılaşdı. Sonra da fikrə getdi. Xətəi deyirdi ki, mən atamı bələkdə görmüşəm. Atam da oxuyub düşündü ki, necə yəni, atasını bələkdə görüb. Deməli, o, zaman məfhumunu qabaqlayıb, paralel bir vaxtda yaşayıb. Ümumiyyətlə, bu cür absurd detallara böyük maraq göstərirdi. Yenidən yazı masasına yaxınlaşanda Etibar Əhmədov oradakı qələmqabını əlinə alır.

Sən demə, bu qələmqabının alt hissəsi Cəbrayıl mərməri imiş. Sabir Əhmədli hər zaman yazı yazanda qələmi o mərmərin üzərindən götürür və işə başlamış. Yazıçı bir növ bununla təsəlli taparmış: qələmi doğma torpağın bir parçasından ayırmaq və yenidən ora qaytarmaqla... Yəni özüm gedə bilməsəm də, heç olmasa qələm Cəbrayıl "torpağı"na baş çəksin:

- Masanın üstündəki bu qələmqabına xüsusi rəğbəti var idi. Çünki bu, Cəbrayıl mərmərindən hazırlanmışdı və ona hədiyyə edilmişdi. Kompüterə, yazı makinasına da o cür sevgisi var idi. Amma hər ikisində yazandan sonra kağız üzərində olan versiyaya bu qələmlə düzəlişlər edirdi. Bizim torpağın bir parçasından ayrılan qələmlə...

Yazı masasına tapınmaq

Yazıçı həmişə bu yazı masasına bağlı olub. Oradan ayrılıb qonaqların yanına gələndə, yaxud çörək yeyəndə də bütün fikri-zikri həmişə orada olub.

Həyatının ağır günlərində də bu yazı masasına tapınıb. Etibar Əhmədov deyir ki, atam 1988-ci ilin hadisələri zamanı hamının toplaşdığı meydana gedirdi. Orada Sabir Rüstəmخانlı, Xəlil Rza Ulutürk kimi şairlərin kütləyə necə xitab etmələri haqqında bizə danışdı. Deyirdi ki, şəxsən mən tribunaya çıxıb onlar kimi danışa bilmərəm. Elə bu yazı masası da onun üçün bir növ tribunanı əvəzləyib. Xalqa buradan xitab edib. "Dünyanın arşını"nın nə boyda olduğunu göstərərək, "Ömür ura"sını yarıdan səbəbləri nişan verib, dünyanı "Yaşıl teatr" kimi görə-görə, "Axirət sevdası"ndan heç vaxt əl çəkməyib.

Həyatındakı hər uğursuzluq və faciə onu yazı masasına bir az da sınırsız edib.

Cəbrayıl gedəndə, oğlu Məhəmməd 24 yaşında o torpaqlar uğrunda şəhid olanda, haqsızlıqlarla üzləşəndə elə bu otaqdakı yazı masasına pənah gətirib. Müharibə vaxtı oğlunun arxasınca gedib, görmədən qayıdıb. Evə gələndə isə onu, oğlunun yas çadırı qarşılayıb. Özünü ələ ala bilib. Amma sonradan onun yerinə elə bu yazı masası fəryad edib.

Haqsızlıqla üzləşib. Bütün yükünü çiyinlərinə aldığı "Ədəbiyyat qəzeti"ndən uzaqlaşdırılıb. Yazıçının işdən uzaqlaşmasına səbəb olan məşhur iclasdan sonra Bəxtiyar Vahabzadə və Yaşar Qarayev qoluna girərək onu evə gətiriblər. Yenə də kimdənsə heç nə xahiş etməyib. Bəlkə də, bu yazı masasından utanıb.

Epiloq əvəzi, yaxud Sabir Əhmədlinin hədiyyəsi

Yazının əvvəlində Etibar Əhmədovla söhbət zamanı üçüncü tərəfin də varlığından danışdıq. Hər saniyə elə təsəvvür yaranırdı ki, sanki Sabir Əhmədli indi də öz yazı masasının arxasında oturub bizi dinləyir. Otaqdan çıxarkən özümüzlə bir ovuc təmizlik də aparırıq. Sabir Əhmədliyəndə hədiyyə olaraq...

Sonda bizə bir məsələ də aydın olur: Bu yazı masası bizim ədəbiyyatımıza hələ çox xidmət eləyəcək...

Elmin NURİ